

KOMPOZITOR M.P.MUSORGSKIYNING QO'SHIQ VA ROMANSLARI

Sabirova Nodira Ulug'bekovna

Respublika musiqa va san'at kolleji

Modest Petrovich Musorgskiy 1839-yil 9-m artida Pskov gubemiyasi Toropetsk uezdining Karevo qishlog'ida 71 I pomeshchik oilasida tug'ildi. Bo'lajak kompozitoming buvasi krepostnoy dehqon edi. Modest Petrovichning otasi mansabdorlik xizmatida, onasi uncha boy bo'lmagan pomeshikning qizi edi. U musiqa sohasida savodli va yaxshi pianinochi edi, o'g'lining birinchi musiqa o'qituvchisi bo'ldi.

M.P.Musorgskiy butun hayoti davomida kamer vokal musiqasini yaratdi. U mazmuni va talqin etilish shakli bo'yicha turlicha bo'lgan 70 ga yaqin asarlar yozdi. Bu shoirona-yorqin va dramatik iqroriy lirika; xalq hayotining yorqin realistik ko'rinishlari - “xalq manzaralari” ; o'zining ruhiy tavsifi chuqurligi bilan xayratga tushiruvchi musiqiy portretlardir. A.Dargomijskiy an'analarini davom ettirib, kompozitor monolog-sahna, monolog-hikoya, ballada, dramatik va hajviy qo'shiq janrini qo'llaydi. M.P.Musorgskiy muloqotda bo'lgan shoirlar doirasi ancha keng: bu A.Kolsov, N.Nekrasov, A.Plesheyev, L.Mey, A.Tolstoy, V.Kurochkin, A.Golenishev-Kutuzov kabi shoirlar she'rlari, shuningdek, I.V.Gyote va G.Geyne poeziyasidir; kompozitor ba'zi asarlariga o'zi matn yozgan. M .P.Musorgskiy qo'shiq va romanslari o'zining yorqinligi va musiqiy tilining yangiligi bilan kishini xayratga soladi. Lirik, alia, y ig'i va aytimlar vokal partiyalarida kuychan dehqon qo'shiqlarining ohanglari mavjud bo'lib, ular muallifning aytishi bo'yicha inson nutqining “eng nozik taraflari”ni ifodalovchi deklamatsiyalik bilan gannonik ravishda uyg'unlashib ketadi. Fortepiano partiyasi doimo umumiy badiiy g'oyaga bo'ysunadi va uning fakturasi, tembr va garmonik bo'yoqlari turli-tuman ko'rinishga ega. 1860-yillarda yaratilgan “Xalq manzaralari” orasida “ С вет и к С ав и ш н а ” (“Savishna, qarog'im ”) qo'shig'i o'zining o'tkir haqqoniyligi bilan ajralib turadi, bu qo'shiq qishloq voqeasidan olingan taassurot asosida yozilgan. V.V.Stasov kompozitor hikoyasini shunday eslaydi: “Bir kuni u deraza oldida turganida ko'zi oldida kechayotgan voqeadan hayratga tushdi. Baxtsiz devona yoshgina ayolga sevgi izhor qilar, bu ayol unga yoqardi... o'z-o'zidan, badbasharaligidan va baxtsizligidan uyalardi; u dunyoda hech bir narsa, ayniqsa, muhabbat baxti unga kulib boqmasligini tushunardi. M .P.Musorgskiy chuqur hayratga tushdi; bunday sahnadan uning qalbi larzaga keldi; uni hayratga tushirgan obrazlarni ifodalash uchun o'ziga xos shakl va tovushlar bir zumda paydo bo'ldi”. Kuy

bilan birga yaralgan qo'shiq so'zlarini M .P.Musorgskiyning o'zi yozdi. Butun pyesa devonaning hayajonli nutqini ifodalovchi yolborish ohangining takrorlanishiga quriladi, u aytib yig'lash ohangiga asoslangan va xalq poeziyasi va musiqasiga xos bo'lgan besh hissali o'lchovga ega. Obrazni jo'm avozlikning bir xil tondagi, raqsona ritmi to'ldiradi, u personajning beo'xshov harakatlarini tasvirlaydi. “Bu musiqadagi Shekspir”,- degan edi qo'shiq haqida kompozitor va musiqa tanqidchisi A.N.Serov. Boshqa vokal sahna - M .P.M usorgskiyning o 'z so'zlariga yozilgan “ S em inarchi” qo'shig'ida kompozitoming hajviy iqtidori yorqin namoyon bo'ldi. M uallifning so'zlariga ko'ra. bu “naturadan olingan manzara”da qishloq yigiti befahmlik va bem a'nilik bilan tushunarsiz va keraksiz lotinchani zo 'r berib yod oladi. O 'zining butun fikri-xayolida esa ibodat vaqtida ko'rib qolgan pop qizi - qizil yuzli Stesha obrazi paydo bo'laveradi, qizga tikilib qaragani uchun u pop tomonidan kaltaklangan. Monologda ikkita musiqali obraz: bir xil tovushda, mexanik tarzda takrorlanuvchi lotinchani “yod olish” rechitativi va go'zal Stesha haqidagi o'y bilan bog'liq keng va ravon kuy qarama-qarshi qo'yilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.В. Владимиров., А. Лагутин. Музыкальная литература. М.: Изд. “Музыка” - 1971.
- 2.И. Прохорова. Музыкальная литература зарубежных стран. М.: Изд. “Музыка” - 1986.
- 3.В. Галацкая. Музыкальная литература зарубежных стран. 1-выпуск. М.: Изд. “Музыка” - 2002.

